ETT SKRITT *foran*

HEFTE FOR KURSDELTAKER

Navn: .....

ETT SKRITT *foran*

...har vokst fram som en tanke hos Irene Johansson innenfor rammen av Karlstadmodellen gjennom mange år. Hatten Forlag og Irene Johansson søkte midler til å utvikle prosjektet og fikk støtte fra Stiftelsen Sävstaholm. I årene 2009 - 2010 ble grunnlaget til de fem trinnene lagt. Irene Johansson utviklet og prøvde ut innholdet sammen med Annika Westermark.

Selv om kurskonseptet primært er skrevet for barn, kan det eventuelt også brukes for unge eller voksne som befinner seg på dette utviklingsnivået. Men da må kursmateriellet tilpasses den livssituasjon og livserfaring de har.

Den norske utgaven er utarbeidet i et samarbeid mellom Norsk nettverk for Down syndrom og Statped. Prosjektet er finansiert av Extrastiftelsen gjennom Hørselshemmedes Landsforbund.

Ett skritt foran 4
1. Opplag.
© 2013, Iréne Johansson og Hatten Förlag
ISBN 978-82-323-0053-2
REDAKTØR: Katarina Moen Lindberger
GRAFISK FORM: Kristina Schollin-Borg
ILLUSTRASJON/OMSLAGSFOTO: Kristina Schollin-Borg
OVERSETTELSE: Lisbet Seeland
NORSK TILRETTELEGGING: Karianne Hjørnevik Nes
TEKNISK TILRETTELEGGING NORSK UTGAVE: Torleif Strand
UTGIVER NORSK UTGAVE: Statped

Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Siter gjerne teksten, men oppgi kilde. Kopiering av innholdet, helt eller delvis er forbudt.

ETT SKRITT *foran* 4

Kursdokumentet er din personlige kursbok. I den finnes innholdet i kurset sammen med notatark til kursledernes presentasjoner. Det finnes plass for egne notater og refleksjoner. Husk å skrive opp interessante lenker og tips som kommer opp under kursets gang. De kan være verdifulle senere.

Kursmateriellet finnes på www.ettskrittforan.no

Kursmateriell

Kurslitteratur:

- Hefte for kursdeltagere
- Til dette kurset er et antall populære barnebøker valgt ut.
  Bøkene kan erstattes eller kompletteres med bøker etter eget valg
- www.ettskrittforan.no

Tegnressurser:

- www.tks2.no
- Lommetegn (Ups and Downs Østfold)
- Ordboken (Aschehoug)
- www.tegnordbok.no
- www.2-tusen.no
- La hendene snakke (Aschehoug)

Bøker om tegn:

- Tegn for alle, en vei til talespråket. Nina Braadland. Gyldendal akademisk forlag.
- Lilla boken om tecken. Svensk bok. Hatten forlag.

ETT SKRITT *foran* - et kurskonsept for tegn- og språkutvikling

Ett skritt foran består av fire kurstrinn og kan betraktes som et komplement til andre tegnkurs. Det overordnede målet med kursrekken er å skape et utviklende tegnmiljø rundt barn (eller unge og voksne) som trenger tegn som støtte i den daglige kommunikasjonen. Målet er å inspirere personer i barnets daglige omgivelser til å bli gode modeller slik at det blir mer og mer interessant for barnet og dem selv å bruke tegn.

De gode modellene veileder barnet til fortsatt språklig utvikling ved at de med sin egen tegnbruk tydeliggjør neste utviklingstrinn i barnets språkutvikling. Det er i kommunikasjon med en mer kompetent tegn- og språkbruker at barnet tilegner seg tegn – og utvikler språket. Det er i gapet mellom hva barnet kan og hva det kan klare med litt hjelp fra den «kompetente andre» at barnet lærer.

Innhold og pedagogikk ligger innenfor rammen for Karlstad-modellens tanker om språk, språkutvikling og språktrening. De fire kurstrinnene i *Ett skritt foran* bygger på hverandre. Når man velger hvilket kurstrinn som er aktuelt, er det alltid barnets nivå man skal gå ut fra og ikke sitt eget. *Ett skritt foran* handler nemlig om å ligge akkurat ett skritt foran barnet. Det gjelder å være den gode modellen som viser veien til videre språklig utvikling.

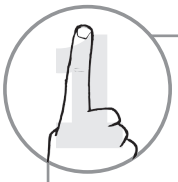

ETT SKRITT FORAN – TRINN 1

Trinn 1 viser vei til barnets første ord. Vi jobber med tegnsanger, regler og pekebøker, og vi lærer oss ord og uttrykk som passer til barnet som er på førspråklig nivå. Vi fokuserer på det lille barnet som person, følelser, behov, egenskaper, aktiviteter, oppmerksomhet og lek. Vi øver prosodisk tegn ved å forsterke tegnene med overdrevne bevegelser og ekstra tydelig mimikk.

ETT SKRITT FORAN – TRINN 2

Vi bygger ordforråd og lærer oss tegn for å avlese de viktige ordene i en setning. Vi fokuserer på barnet som er på vei mot det tidligste nivået i sin grammatikalske utvikling. Vi øver oss på å sette tegn til de viktigste ordene i hver setning.

ETT SKRITT FORAN – TRINN 3

Vi lærer oss enda flere ord, men aller mest øver vi på å sette tegn til alle ordene i hver setning. Vi fokuserer på barnet som allerede kombinerer tegn til korte setninger og som er på vei til å lære seg hovedsetninger med "rett ordstilling". Vi øver på å tegnsette alle ordene i setningen.

ett skritt foran – trinn 4

Her tilpasser vi vår tegnbruk slik at tegnene følger samme grammatiske regler som i tale. Vi fokuserer på barnet som selv bruker tegn på samme grammatikalske nivå som barn på 2.5- 4 år pleier å snakke. Vi øver oss på å sette tegn til alle ord og alle ordbøyninger i setningen for å visualisere et komplett språk.

Målet med ett skritt foran 4

Ett skritt foran 4 har som mål at du skal bli en god tegnmodell i hverdagen for barn som selv snakker med tegn i korte setninger. *Ett skritt foran 4* kommer til å handle om språklige nivåer som er vanlige hos 3-4 årige barn som følger en vanlig språkutvikling.

Pedagogiske prinsipper i dette kursopplegget er at man ligger ett skritt foran barnet i sin tegnbruk for å vise han/henne hvor han/hun er på vei i sin språkutvikling. I dette kurset blir det fokus på enkelte deler i grammatikken, spesielt ordbøyinger. For å tydeliggjøre ordbøyingene for barnet bruker vi metoden tegnsatt norsk. Ved å vise endelsene i ordet blir det lettere for barnet å lære og fokusere.

Kursopplegget går ut fra tekster i barnebøker, de strukturerte øvelsene og de tekstene du velger selv. Hensikten med dette er at du skal få innsikt i hvilket språk populære barnebokforfattere bruker når de henvender seg til barn som er på det språklige nivået som *Ett Skritt foran 4* handler om.

I løpet av kurset kommer du til å få:

- Samtale om bøker
- Lese barnebøker med tegn – du velger selv en ny bok til hvert kursmøte
- Avlese når en annen leser en tekst i en barnebok høyt
- Øve på ord som forekommer i barnebøktekster – ordforrådet i 5 poulære barnebøker vil bli gjennomgått.
- Øve på å bøye substantiv, verb, adjektiv og pronomen – du kommer til å pugge bøyningsformer.
- Diskutere og øve på strategier for hva du skal gjøre når de talte/skrevne ordene eller ordformene mangler tilsvarende ord i tegnleksikonet.

Ett skritt foran 4 retter seg mot barn. Men innholdet kan være like viktig for en ungdom eller voksen person. Det som da er viktig er å tilpasse materialet og metoden til den voksne eller ungdommens livssituasjon og livserfaringer.

Kursmaterial

Ordforrådet i dette kurset er hentet fra fem populære svenske barnebøker for 3-4 åringer. Vi har valgt å oversette ordene fra svensk til norsk, slik sett blir ordlistene ikke helt korrekte, men gir en pekepinn på omfanget og variasjonen av ordforrådet i typiske barnebøker for 3-4 åringer. De fleste av bøkene finnes i norsk oversetting.

- Svenske barnebøker
  - Bara knyt Alfons. Bergström G 1988. Rabén & Sjögren (Albert Åberg)
  - Emilias kalas. Dunér A & Raagaard K 1994. Bonnier Carlsen
  - Nicke Nyfiken får en cykel. Rey HA 1988. Rabén & Sjögren (Nysgjerrige Nils)
  - Var är lilla Annas hund? Sandberg I & L 1972. Rabén & Sjögren
  - Mamma Mu städar. Wieslander J & T 1997. Natur och Kultur (Mamma Mø)
- Barnebøker etter eget valg
- www.tegnordbok.no (finnes også i app)
- La hendene snakke (Aschehoug)
- www.spreadthesign.com
- Demonstrasjon av tegnsatt norsk på www.ettskrittforan.no

Det er lurt å ha en eller et par datamaskiner koblet opp mot nettsider med tegn i kurslokalet. Det kommer til å bli behov for å søke opp tegn på en enkel måte på kursmøtene

KURSMØTE 1

Introduksjon

TID: 5 TIMER

TID	PLAN
	POWERPOINT (PP) KURSET MÅL OG OPPLEGG *Gruppediskusjon* *Oppgave 1*
	PP: HVOR ER BARNET PÅ VEI I SIN SPRÅKUTVIKLING? *Gruppediskusjon* *Oppgave 2*
	PP: METODEN ETT SKRITT FORAN *Gruppediskusjon*
	PP: METODEN TEGNSATT NORSK *Gruppediskusjon* *Oppgave 3*
	PP: DEN FØRSTE ØVELSEN – PREPOSISJONER *Øvelser* *gruppediskusjon*
	HJEMMEOPPGAVE *Dere bestemmer hva som skal øves på til neste møte*

ETT SKRITT *foran*

Kursets mål:

å

skape utviklende tegnmiljø i hverdagen
for barn *på-vei-mot*
den utbygde grammatikken

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 2

ETT SKRITT *foran*

Kursets delmål:

INNSIKT

om

ordklasser
ordbøyninger

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 3

ETT SKRITT foran
Kursets delmål:
INNSIKT
om
likheter og ulikheter mellom
talt/skrevet norsk og
norsk tegnspråk
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
4

ETT SKRITT foran
Kursets delmål:
INNSIKT
om
Metoden
Tegnsatt norsk
som et tydeliggjørendende verktøy
i språkinnlæringen
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
5

ETT SKRITT foran
Kursets delmål:
FERDIGHETER
i
Å lese barnebøker med tegn
Avlese tegn uten tale.
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
6

ETT SKRITT *foran*

Kursets delmål:

FERDIGHETER

i å

- Kunne føre ”pedagogiske samtaler” med tegn som støtte

- Være tegnmodell i hverdagens samtaler

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 7

ETT SKRITT *foran*

Kursets delmål:

STRATEGIER

i

Å løse problemet som oppstår når det mangler overensstemmelse mellom talen/skriften og tegnspråket

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 8

ETT SKRITT *foran*

Kursmateriell

www.tegnordbok.no

www.minetegn.no

Ordboken(Aschehoug)

La hendene snakke (Aschehoug)

Tusen ting å tenke på (Statped Møller Trøndelag)

Valgfrie barnebøker

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 9

ETT SKRITT *foran*

Kursopplegg

Møte	Samtale	Høyt- og avlesing	Tema PP	Øvelse	Hjemme-oppgave
1	I N	L E	D N Preposisjon	I N	G
2		Valgfri bok	Substantiv	Substantiv	
3		Valgfri bok	Konjunksjoner	Konjunksjoner	
4		Valgfri bok	Adjektiv	Adjektiv	
5		Valgfri bok	Verb	Verb	
6		Valgfri bok	Adverb	Adverb	
7		Valgfri bok	Pronomen	Pronomen	
8	A V S L U T N I N G				

ETT SKRITT *foran*

Samtale

å

samtale om de barnbøkene
som blir valgt til opplesing

ETT SKRITT *foran*

Høyt- og avlesning

å

- lese høyt deler av en bok med innlevelse
- avlese en annens opplesning

ETT SKRITT *foran*

Tema

å

Fokusere på en del av grammatikken
ved hvert kursmøte

PowerPoint og diskusjon

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 13

ETT SKRITT *foran*

Øvelse

å øve

ord
ordbøyninger
fraser/setninger

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 14

ETT SKRITT *foran*

Hjemmeoppgave

Beslutning

om hva som skal øves hjemme
til neste kursmøte

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 15

Kursmøte 1-2
ETT SKRITT foran
Hvor er barnet på vei?
– mot 3- 4åringens
språklige nivå

ETT SKRITT foran
3-4 åringer
kan samspille med språk
Begynne en samtale og velge samtaleemne
Svare og utvikle samtaleemnet
Bytte samtaleemne
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
2

ETT SKRITT foran
3-4 åringer
kan bruke språket på alle mulige måter, f.eks.
befale
beskrive
påstå
fornekte
fantasere
tulle
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
3

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan prate om alt mulig. Om sånt som:

hender
har hendt
skal hende
skulle kunne hende
og
sånt som ikke kan hende
men bare finnes i fantasien

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan mange ord og vet mye om

- ordkategorier
- ordpar som
  - *betyr det samme*
  - *har motsatt betydning*
  - *høres like ut men betyr ulike ting*

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan bruke alle ordklasser

substantiv
pronomen
adjektiv
verb
adverb
preposisjoner
telleord
konjunksjoner
andre

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan bøye substantiv, adjektiv og verb
– men iblant blir det feil

En bok

To boker

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 7

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan bruke adjektiv og bygge setninger

…den lange lodne halen…

…hans gulprikkete store veske…

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 8

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan bruke adverb og nyansere innhold

I morgen skal vi leke masse…

Jeg kan plystre kjempebra…

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 9

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan bruke pronomen bl. a. relative pronomen

Hun som bodde i et hus i skogen hadde en lang nese…
Den var full av vorter…

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 10

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan lage mange ulike setninger

- Han skal kjøpe is
- Han skal ikke kjøpe is
- Skal han kjøpe is?
- Imorgen skal han kjøpe is

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 11

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

kan sette sammen setninger til ytringer

Først skal vi spise, så skal vi bade og så skal vi sove.

Jag er doktor og du er syk og Malin har vondt i magen og… og….

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 12

ETT SKRITT *foran*

3-4 åringer

- har begynt å lese bilder
- husker tekster utenat
- husker ordbilder

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 13

ETT SKRITT *foran*

Metoden Ett skritt foran

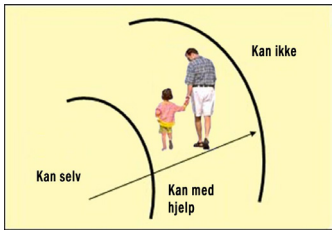

Språkutvikling = en prosess der man overskrider grenser

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 2

ETT SKRITT *foran*

Språkutvikling – sosial aktivitet

Hverdagen – treningsarenaen

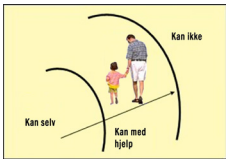

Utvikling
drives av **bruk**
og
passe store **utfordringer**

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 3

ETT SKRITT *foran*

Den voksne som filter

Tydeliggjør, legger til rette, tolker informasjon mellom barnet og omverden

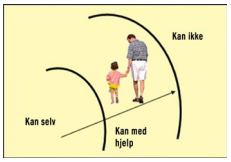

Hjelper barnet
å **forstå**
og
å **bli forstått**

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Den voksne som energigiver

Oppmuntre, støtte &
møte barnet med respekt

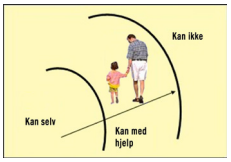

For å øke barnets
motivasjon til å **lære mer**

å hjelpe og lære seg selv

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Voksne øver seg i å

"gå til barnet selv"

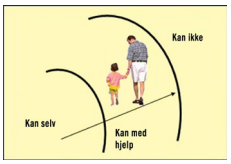

Forkunnskaper
Delaktighet
Evne til å vise
delaktigheten
Respekt

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

Voksne øver seg i å bli

bevisste om & kompetente til å

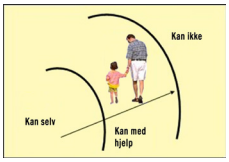

kommunisere med barnet på et språklig nivå rett over barnets egen

for å vise hvor barnet er på vei

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 7

ETT SKRITT *foran*

Tegnsatt norsk

Metode inspirert av tecknad svenska,
som var en metode for å lære døve barn
å lese svensk på 1970 - tallet

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 2

ETT SKRITT *foran*

Tegnsatt norsk

Det norske skriftspråkets
grammatikk og ordforråd
uttrykt med
tegn

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 3

ETT SKRITT *foran*

Men – umulig å oversette
skrift til tegn og omvendt

fordi

Skriftspråk er *sekvensielt*

Tegnspråk er *sekvensielt, simultant og spatialt*

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Derfor er

Metoden tegnsatt norsk bygget opp av
konvensjonelle og konstruerte tegn

samt

tegnbokstaverte ord og endelser

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Tale/skrift og tegnspråk

Store utfordringer

- ordforråd
- ordklasser
- ordbøyinger

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

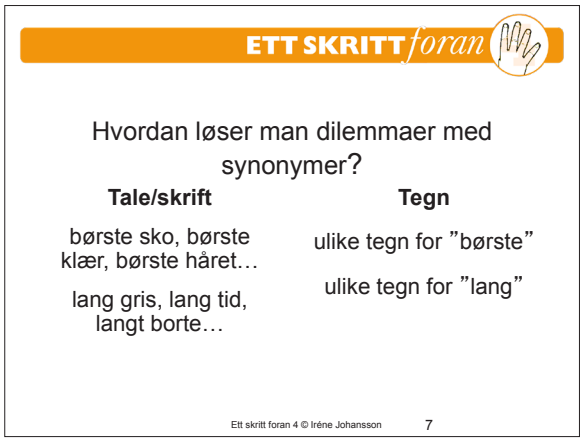
ETT SKRITT foran
Hvordan løser man dilemmaer med synonymer?
Tale/skrift
Tegn
børste sko, børste klær, børste håret…
lang gris, lang tid, langt borte…
ulike tegn for ”børste”
ulike tegn for ”lang”
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
7

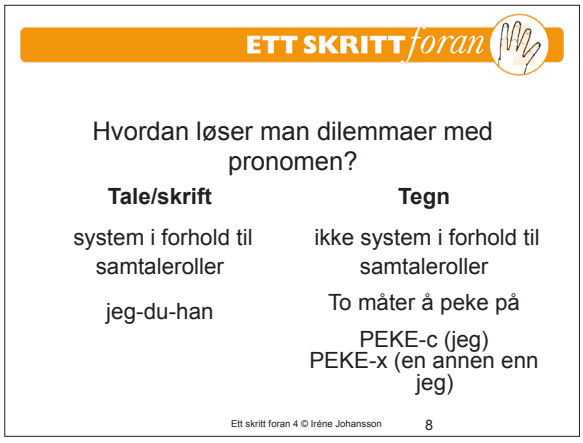
ETT SKRITT foran
Hvordan løser man dilemmaer med pronomen?
Tale/skrift
Tegn
system i forhold til samtaleroller
jeg-du-han
ikke system i forhold til samtaleroller
To måter å peke på
PEKE-c (jeg)
PEKE-x (en annen enn jeg)
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
8

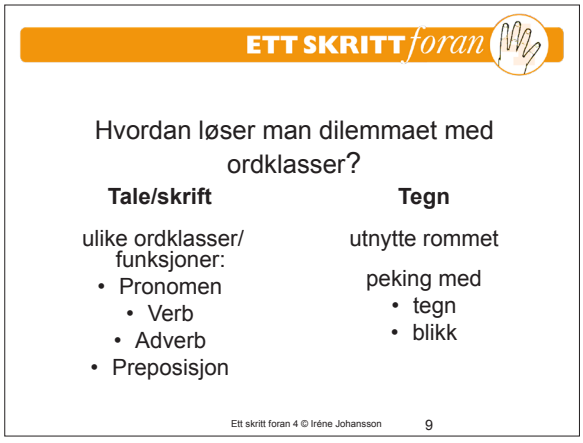
ETT SKRITT foran
Hvordan løser man dilemmaet med ordklasser?
Tale/skrift
Tegn
ulike ordklasser/ funksjoner:
• Pronomen
• Verb
• Adverb
• Preposisjon
utnytte rommet
peking med
• tegn
• blikk
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
9

ETT SKRITT *foran*

Hvordan løser man dilemmaet med tidsbøyning?

Tale/skrift	**Tegn**
endelser for tid *hoppe – hopper hoppet*	Marker med tegn for fortid Bokstavere endelsen • repetere handling *rope om og om igen* • pågående handling *holder på å rope* • langvarig handling *rope lenge*

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 10

ETT SKRITT *foran*

Hvordan løser man dilemmaet med substantiv?

Tale/skrift	**Tegn**
flertallsformer med endelser -en, -a, -er,-ene, -r	flertallsformer markeres ved å repetere tegnet

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 11

ETT SKRITT *foran*

Tegnsatt norsk

Pedagogisk verktøy
for å synliggjøre
talens/skriftens grammatikk

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 12

ETT SKRITT *foran*

Tegnsatt norsk som pedagogisk verktøy

”den pedagogiske samtalen”

figur-bakgrunnstegning

Bare det som er i fokus for læringen tegnsettes
f.eks. flertallsendelser

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 13

ETT SKRITT *foran*

Tegnsatt norsk som pedagogisk verktøy

Modellering i hverdagen

Alt som sies tegnsettes
Konkretisering
Tempo
Avgrensning av språklige enheter

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 14

ETT SKRITT *foran*

Preposisjoner

ord som settes foran substantiv og pronomen

Oppover treet!

Bak treet!

I treet!

ETT SKRITT *foran*

Stedspreposisjoner - eksistens

Hvordan skal man bruke tegn?

…mellom grenene…

bak blant ved siden av
foran framme hos
i mellom om omkring
på under ved over

ETT SKRITT *foran*

Stedspreposisjoner - retning

Hvordan skal man bruke tegn?

…til toppen…

bakfra bort foran
fra gjennom inn-i
innenfra
mot nedenfor rundt til
ovenfor ut videre
utenfra ut-av

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Tidspreposisjoner - tidspunkt

Hvordan skal man bruke tegn?

…etter middagen…

etter
før
i
om

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Tidspreposisjoner - varighet

Hvordan skal man bruke tegn?

…i to timer…

i-begynnelsen-av
i-slutten-av
mens
under
i

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

Andre preposisjoner

Hvordan skal man bruke tegn?

…på grunn av Maja…

I stedet for…
Med hensyn til…
På grunn av…
av med uten til

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 7

ETT SKRITT *foran*

Preposisjoner er nyttige

man kan

klargjøre forhold
mellom person, sted,
dyr, ting…
i tid og rom

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 8

Oppgave 1

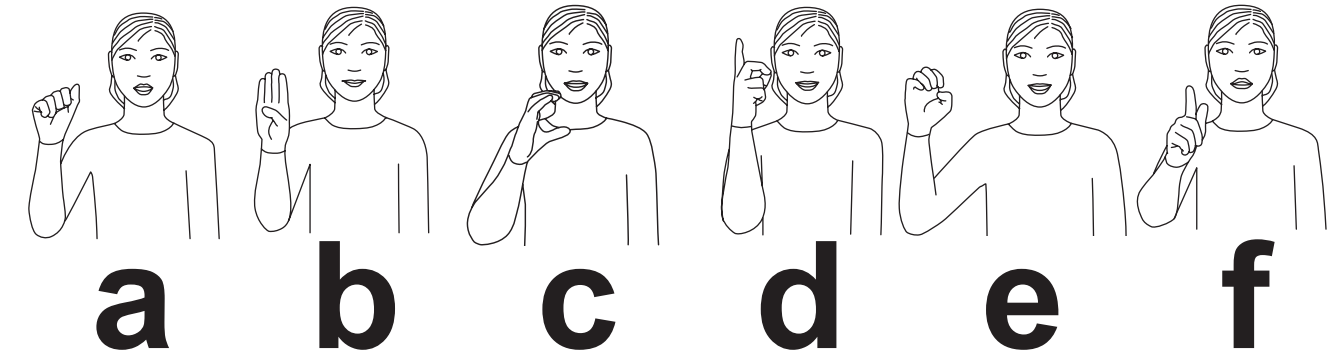

a b c d e f

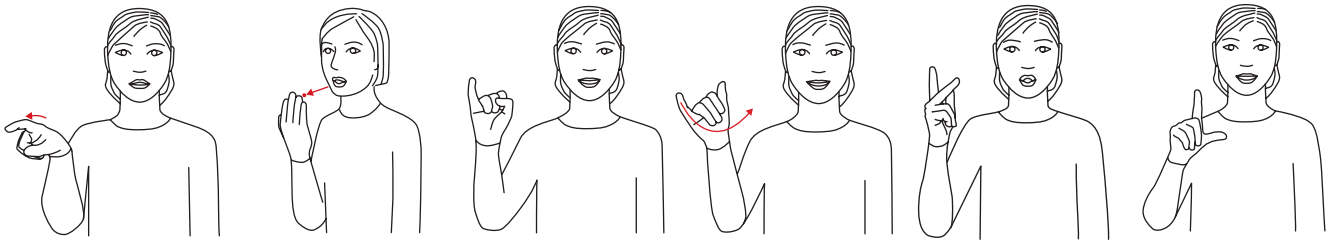

g h i j k l

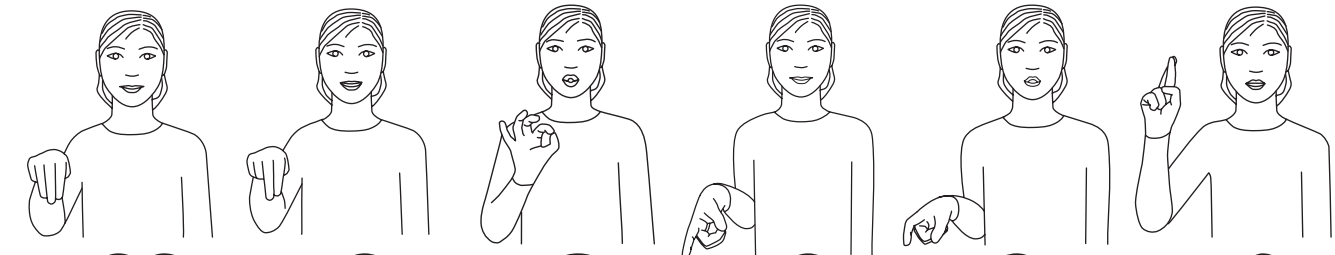

m n o p q r

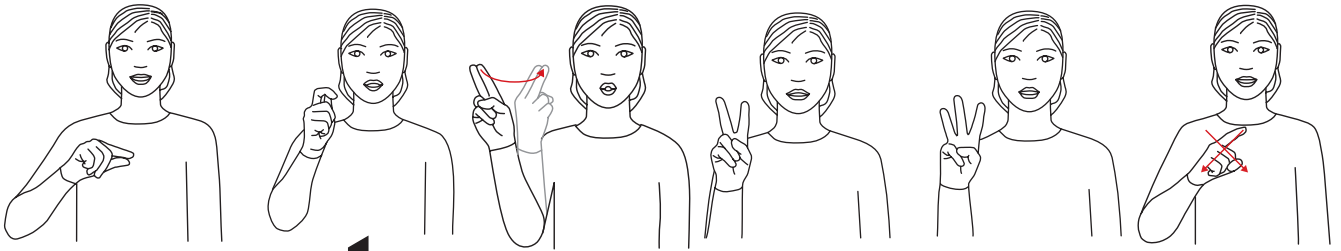

s t u v w x

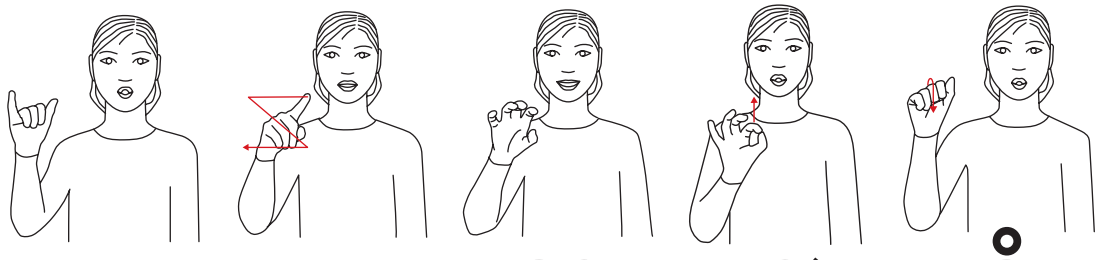

y z æ ø å

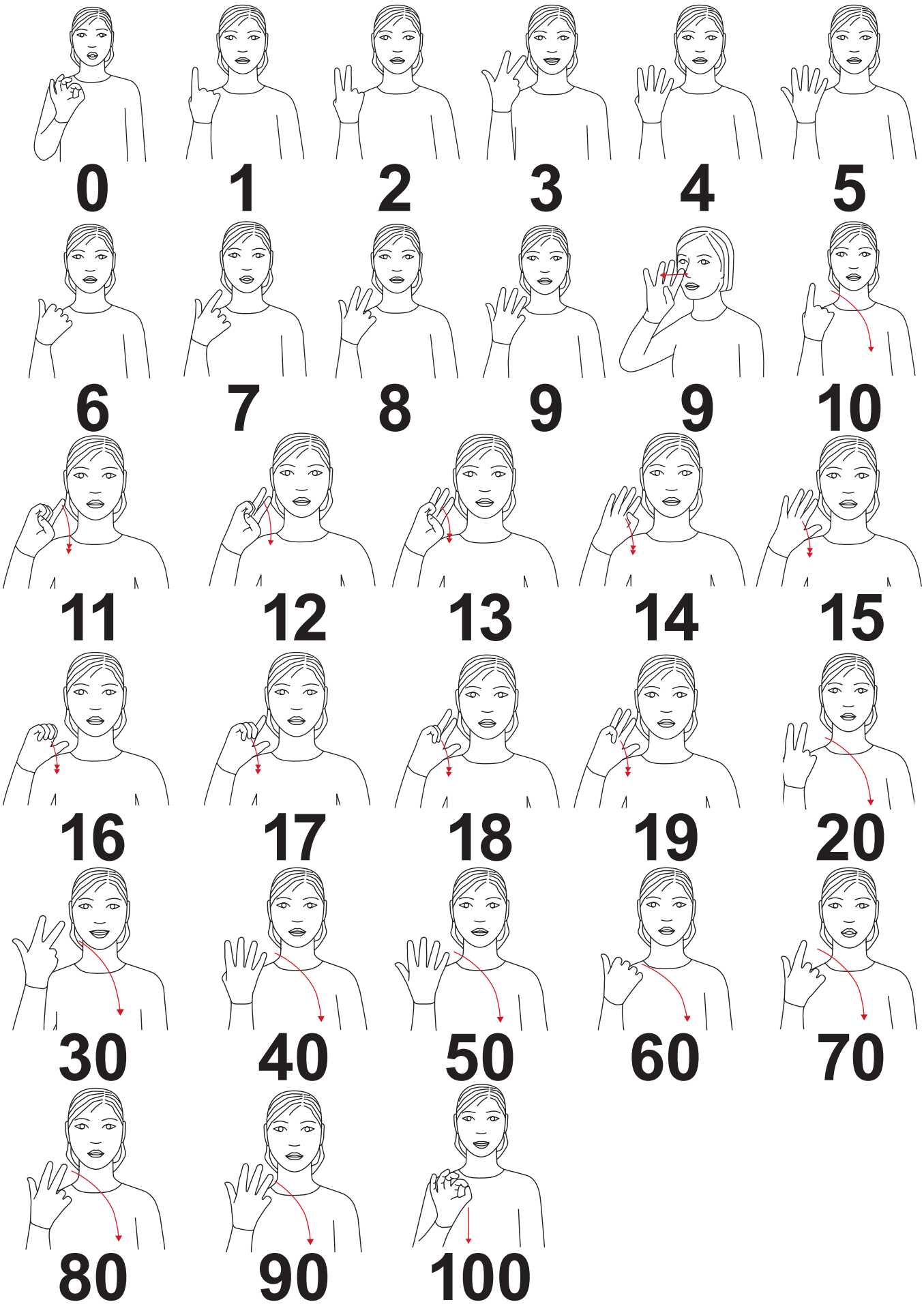

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson/Hatten forlag

Oppgave 2

Dette er en forberedelse til de forestående samtale- og høytlesningsøvelsene. I blant glemmer man tegnene man skal bruke og noen ganger har man behov for å uttrykke seg ekstra nøye.

I stedet for å bli taus hvis man glemmer et tegn, kan man forsøke å uttrykke det med kroppsspråk. Hvis man vil betone noe ekstra, uttrykke følelser eller en holdning er mimikk og kroppens bevegelser til god hjelp.

- Del dere opp i lag på 2-3 personer og bestem hvordan lagene skal ”konkurrere” mot hverandre. Hvert lag skriver forslag til hva det andre laget skal forestille på lapper. På hver lapp skal det stå et verb og en følelse for eksempel glad og overrasket. Eller en holdning for eksempel mistenksom eller hånlig. Et eksempel: spiser + ekkelt.
- Så bytter dere lapper og begynner å ”spille”. Dere kan gjøre tegnet hvis dere kan det og bruke rommet, mimikk, hastighet, gjentagelse og ”styrken” i hendenes og armenes bevegelse og hele kroppens bevegelse for å beskrive følelsen eller holdningen.
- Motstanderlaget gjetter.

Oppgave 3

Før kurset skal du først tenke på slutten. Å begynne med slutten gir ikke bare en oppfatning om hvor man er på vei men også en mulighet til å sette opp mål for seg selv.

Prøv å ”se” deg selv i fremtiden. Du befinner deg på den dagen du akkurat har avsluttet tegnkurset *Ett skritt foran 4.* Hva ser du for deg?

- Hvordan kommer du til å bruke metoden tegnspråk i samtaler?
- Hvordan kommer du til å lese en barnebok med tegn for en annen person?
- Hvor bra kommer du til å være på å avlese og forstå når en annen person tegnleser (stille) en barnebok som du ikke har øvd på?
- På hvilken måte har du forbedret ditt ordforråd av tegn?
- Hvilke strategier bruker du når du ikke kan oversette direkte et talt/skrevet ord til tegn?

Formuler tankene dine som mål å jobbe mot, dvs. hva vil du oppnå i løpet av kurset?

	JEG ØNSKER AT JEG KAN....
SAMTALE	
HØYTLESING	
AVLESING	
ORDFORRÅD	
ORDBØYING	
STRATEGIER	
ANDRE TING JEG VIL UTVIKLE	

Første øvelse

Målet med denne øvelsen er at du skal få en introduksjon til hvordan de neste kursmøtene blir. Samtidig får du en mulighet til å lære om preposisjoner og trene på å sette tegn til fraser og setninger med preposisjoner.

Øvelse 1. Ordforrådet

I de fem barnebøkene som utgjør grunnlaget for de strukturerte øvelsene i dette kurset finnes det 23 preposisjoner. De presenteres i følgende liste. Les raskt gjennom den og marker de du vet med sikkerhet at du ikke kan tegnet for.

Gjør tegnene først i kor sammen med kurslederen, øv så i små grupper og øv enda mer hjemme. Hold tempoet oppe!

1. bak	9. i	17. rundt
2. blant	10. inntil	18. til
3. ved siden av	11. langs	19. under
4. etter	12. mellom	20. ut av
5. foran	13. mot	21. uten
6. fra	14. nedenfor	22. ved
7. før	15. omkring	23. over
8. foran	16. på	

Hvilke preposisjoner trenger du å øve mer på?

Diskuter hva dere skal gjøre hvis dere mangler et spesielt tegn for preposisjonene i tabellen. Noter i ruten under hvilke/hvilken strategi dere har bestemt dere for å bruke.

Øvelse 2 Preposisjonsssetninger

I denne øvelsen skal du lage ulike setninger ved hjelp av preposisjoner. Bruk rammesetningene 1-5 og bare bytt ut preposisjonen - iblant kan du bruke flere etter hverandre. Prøv alle preposisjonene i alle rammesetningene. Sett tegn til alle ord. Navn bokstaveres.

Arbeid i par og tegnsett annenhver gang. Dikuter betydningen av hver setning. Gjenta så mange ganger at det blir flyt i hendene. Det er flott hvis du øver så mye at du kan alt utenat.

Rammesetning 1: Han går …..broen

Rammesetning 2: Maria var glad …. seieren.

Rammesetning 3: Middagen ble alltid spist ….. BarneTV.

Rammesetning 4: Hun hadde stått lenge …. vinduet.

Rammesetning 5: Men …. trappen kom pappa og han sang.

Følgende preposisjonene skal du bruke i de fem rammesetningene:

mot til fra over foran med under på ved siden av

i før etter inni innom nære omkring bak ved

nedenfor ovenfor

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Hjemmeoppgave

1. Se tilbake på notatene dine fra dagens møte og øv på det du har notert.
2. Øv på dagens øvelser mange ganger for å få automatikk i hendene.
3. Velg en barnebok og øv på teksten så du kan lese den høyt med tegn på neste kursmøte. Tenk særlig på at du skal sette tegn til alle preposisjonene og at formidlingen din blir så tydelig som mulig. Aller helst velger du en bok som passer til ditt barn men du kan også velge en av grunnbøkene i kurset.

Øv på å lese med innlevelse. Øv deg på å utnytte muligheter i teksten til å utnytte rommet for å tydeliggjøre innholdet.

Denne boken valgte jeg:

Noter hjemme de nye tegnene du lærte i boken:

Notater

KURSMØTE 2

– med fokus på substantiv

TID: 3 TIMER

Målet er at du skal få:

- ✓ Få ferdigheter i å bruke metoden tegnsatt norsk i samtaler, høytlesing og avlesing.
- ✓ Innsikt om substantiver.
- ✓ Økt ordforråd av substantiver.
- ✓ Ferdigheter i bøye substantiver med tegn.
- ✓ Strategier for hva du skal gjøre når talen/skriften har substantiv som mangler i tegnspråkleksikonet.

TID	PLAN
	SAMTALE *I smågrupper øver du på å samtale om de bøkene dere har lest*
	HØYT- OG AVLESING *Du trener på å lese en tekst høyt med innlevelse og å avlese en annens opplesning.*
	PP: INNLEDNING TIL MØTETS TEMA *Substantiv*
	ORDFORRÅD *Du øver på substantiv.*
	ORDBØYING *Du øver på å bøye substantiv med tegn.*
	STRATEGIER *Dere diskuterer hva dere skal gjøre når tegnspråkordboken mangler et tilsvarende talt/skrevet substantiv*
	HJEMMEOPPGAVE *Dere bestemmer hva som skal øves på til neste møte*

ETT SKRITT *foran*

Substantiv

ord som setter navn eller etiketter på

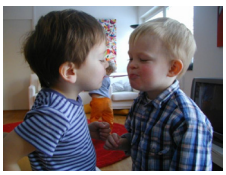

Kalle og Petter

personer & dyr
objekter
aktiviteter
følelser
tilstander
forhold
steder

og mye mer

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 2

ETT SKRITT *foran*

Substantiv kan være konkrete

Hvordan skal man bruke tegn?

Nese, øye, øre, munn…

De beskriver det
man kan ta på
Og se på

Det finnes en fysisk form

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 3

ETT SKRITT *foran*

Substantiv kan være abstrakte

Hvordan skal man bruke tegn?

Her er Prusiluskan

De representerer det
som man ikke kan
ta på og se på

moro fantasi sorg

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Substantiv dannes på ulike måter

Hvordan skal man bruke tegn?

Han er en imitator

svømm + ere = svømmere
svømm + ing = svømming
myk + is = mykis
ny + het = nyhet

fugl + kasse = fuglekasse

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Substantiv kan bøyes - genitiv

Hvordan skal man bruke tegn?

Genserens striper er blå og hvite

duens - duenes

guttens – guttenes

elementets – elementenes

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

Substantiv kan bøyes - entall & flertall

Hvordan skal man bruke tegn?

Guttenes grimaser

due – duer
bil – biler
ballong – ballonger
støvel – støvler
ben – ben
piano – pianoer

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 7

ETT SKRITT *foran*

Substantiv kan bøyes – bestemt form

Hvordan skal man bruke tegn?

Tennene synes ikke

due – duen
biler – bilene
ballong – ballongen
sko – skoene
piano – pianoet
ben - bena

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 8

ETT SKRITT *foran*

Substantiv kan grupperes

Hvordan skal man bruke tegn?

Hode, hals og bryst… er kropp

Overordnede begreper

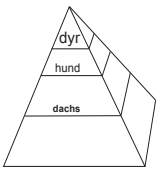

Underordnede begrep

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 9

ETT SKRITT *foran*

Substantiv er nyttige

man kan

peke ut - referere
angi spesifikt hva man
snakker om

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 10

ETT SKRITT *foran*

Substantivenes bøyninger er nyttige

man kan

gi mer enn et budskap
samtidig med samme ord
oppfatte mer enn et
budskap fra samme ord

kjønn - antall - tilhørighet

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 11

Samtale

To personer danner en liten gruppe. Oppgaven er at dere skal samtale om de bøkene dere har lest. Det er derfor en fordel om du danner par med en som har lest en annen bok enn deg selv. Dere skal sette tegn til alle ordene dere sier.

Tenk på at det er en samtale dere fører. Det betyr at begge skal ha like stor plass i samtalen. Begge skal få mulighet til å stille spørsmål og gi svar, men også til å utvikle samtaleemnet utover de forslagene til spørsmål dere får nedenfor.

Forslag til spørsmål som kan holde samtalen i gang:

- Hvilken bok har du lest?
- Hva heter forfatteren?
- Hva handlet boken om? Gjenfortell handlingen!
- Hva synes ditt barn/ du om boken?
- Vil du anbefale boken til et annet barn? Hvorfor det?

Reflekter og noter:

Hva trenger du å øve mer på når det gjelder å føre en samtale?

Høytlesing og avlesing

To personer – A og B – sitter mot hverandre. Del på tiden og hold kontroll på klokken. Tempoet skal være høyt!

A begynner å lese fra sin bok. Lesing betyr STILLE tegnsetting (uten stemme), men med innlevelse og god prosodi. Dette betyr at mimikk, gester og kroppsspråk skal brukes for å understreke det viktigste eller bare for å fange avleserens interesse.

B avleser.

Så bytter dere roller.

Reflekter over din høyt – og avlesning.

HØYTLESNING *Hva trenger du å øve mer på for at din høytlesing skal bli forstått?*	**AVLESNING** *Hva behøver du å øve mer på for å forstå en annens høytlesing?*

Ordforrådet

Gå gjennom listen med substantiver som finnes i de fem barnebøkene. Les raskt gjennom listen og marker dem du med sikkerhet vet att du ikke kan tegnet for. Øv på tegnene for de ordene du ikke kan i kor sammen med kurslederen og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

1. admiral
2. and
3. ånde
4. ansikt
5. ape
6. år
7. avis
8. bakke
9. ballong
10. barnehage
11. bedøvelse
12. benk
13. bjeffe
14. bjørn
15. blad
16. blomst
17. bok
18. boks
19. bonden
20. bord
21. bøtte
22. brev
23. brikke
24. bringebær
25. bro
26. bukett
27. bukser
28. bur
29. byen
30. cowboy
31. dag
32. dikt
33. direktør
34. døgn
35. dyr
36. elv
37. ettermiddag
38. familie
39. fanfare
40. fang
41. fare
42. farfar
43. farge
44. farmor
45. fart
46. feil
47. ferd
48. fest
49. fille
50. fjær
51. flenge
52. fly
53. foreldre
54. forestilling
55. forkle
56. frokost
57. fugler
58. gang
59. gård
60. garn
61. gate
62. gave
63. gjest
64. glass
65. gran
66. gulv
67. gutt
68. hage
69. hale
70. hals
71. håndtak
72. hatt
73. haug
74. hekk
75. hengekøye
76. hest
77. hi
78. hjelpemiddel
79. hjemme-hjem
80. hjørne
81. hjul
82. hode
83. høns
84. høy-høystakk
85. hule
86. hund
87. hus
88. husvask
89. idè
90. idiot
91. indianer
92. innside
93. is
94. is
95. ishockey
96. jakke
97. jobb
98. jungel
99. kaffe
100. kake
101. kamerat
102. katt
103. kjøkken
104. klær
105. knippe
106. knopp
107. knute
108. kolle
109. kompis
110. konge
111. kopp
112. kors
113. kraft
114. kråke
115. ku
116. kunster
117. kusine

118. kveld
119. kvinne
120. låve
121. lege
122. linerle
123. liv
124. lue
125. luft
126. luke
127. lyd
128. lys
129. man
130. mann
131. mark
132. masse
133. maur
134. maurtue
135. medisin
136. melk
137. menneske
138. mester
139. minutter
140. morfar
141. morgen
142. mormor
143. motoren
144. mus
145. nærheten
146. natt
147. navn
148. ombytting
149. onkel
150. oppdagelse
151. oppdrag
152. oppfinnelse
153. ordning
154. ork
155. p-plass
156. påfunn
157. pakke
158. pall
159. pause
160. person
161. pinnsvin
162. pizza
163. plass
164. politi
165. port
166. portvakt
167. pose
168. postkasse
169. rakett
170. resten
171. rev
172. rosett
173. røst
174. rulle
175. saft
176. sak
177. sekund
178. side
179. sirkus
180. skaft
181. skål
182. skap
183. skilt
184. skje
185. skjerf
186. skjorte
187. skog
188. skole
189. skolevaktmester
190. skøyter
191. skrap
192. skritt
193. skuff
194. sky
195. slag
196. slange
197. slekten
198. slips
199. snø
200. snøre
201. snurr
202. sort
203. søskenbarn
204. søster
205. spagetti
206. spaghettisaus
207. statsminister
208. stein
209. stol
210. støv
211. støvsuger
212. strømper
213. struts
214. stund
215. suppe
216. sykkel
217. tambur
218. tann
219. tannlege
220. tante
221. tau
222. taubane
223. telefon
224. telt
225. tid
226. time
227. tog
228. topp
229. tråd
230. traktor
231. trapp
232. tre
233. trompet
234. tur
235. TV
236. ulv
237. unge
238. utrustning
239. utside
240. vakt
241. vann
242. vannkanne
243. vår
244. vegg
245. venn
246. verden
247. veske
248. vindu
249. vinge
250. vinter
251. vogn

Ordbøying 1

I denne øvelsen skal du bare øve på genitivsendelsen. Bruk ellers tegnet for ordets grunnform.

Endelsen gjøres med tegnet for bokstaven S.

Øv på genitivformen ved å kombinere alle ord til venstre i tabellen med alle ordene til høyre i tabellen. For eksempel admiralens ansikt, admiralens bukett, admiralens sykkel osv.

Gjør først tegn i kor med kurslederen, øv så i smågrupper og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

Pugg, pugg og tren opp bevegelsen i hendene.

DEN SOM EIER	DET SOM BLIR EID
Admiral	*Ansikt*
Bonde	*Bukett*
Cowboy	*Sykkel*
Familie	*Fang*
Foreldre	*Forkle*
Hund	*Hengekøye*
Mann	*Klær*
Kråke	*Kjøttsaus*
Lege	*Medisin*
Menneske	*Navn*
Politi	*Pizza*
Skolevaktmester	*Skøyter*
Statsminister	*Stein*
Tannlege	*Trompet*
Venn	*Veske*

Hva trenger du å øve mer på?

Ordbøying 2

I denne øvelsen skal du bare øve på bøyningsendelser for ubestemt flertall. Tegnet for ordet er ellers i sin grunnform. Endelsene bokstaveres.

Gjør først tegn i kor med kurslederen, øv så i smågrupper og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

Pugg, pugg og tren opp bevegelsen i hendene.
”Puggeritual”: en/ei /et …… -mange…….
for eksempel en kvinne - mange kvinner.

Bytt ut ordet kvinne med substantivene i tabellen.

BØYNINGSENDELSE	
- er	*eske sprøyte utside rede dør tante jente ku*
ingen ending	*hus brev døgn kurs*
-a	*natt tre forkle*

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Ordbøying 3

I denne øvelsen skal du øve på endelsene for bestemt – ubestemt form men du skal også gjøre tegn for flertallsformene. Endelsene bokstaveres.

Artiklene sies med tegn på denne måten:

en	=	tallet 1 + bokstaven n
ei	=	tallet 1 + bokstaven i
et	=	tallet 1 + bokstaven t
den	=	peking + bokstaven n
det	=	peking + bokstaven t
de	=	pronomenformene

Gjør først tegn i kor med kurslederen, øv så i smågrupper og øv enda mer hjemme.
Hold høyt tempo!

Pugg, pugg og tren opp bevegelsen i hendene.

1. en/ei fin…… f.eks. blomst
2. den/det fine… for eksempel blomstEN
3. ti fine …… for eksempel blomstER
4. de ti fine … for eksempel blomstENE

Bytt så ut ordet blomst med substantivene i følgende rute:

bjelle sirkus fjær farge bringebær luke p-plass dørvakt sekund hage hvitveis

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Strategi

Det finnes et problem som de fleste av oss rammes av nå og da. Vi finner ikke det ordet vi trenger. En strategi er å velge et annet ord som betyr det samme eller nesten det samme (synonym). Iblant kan vi ta et ord som omfatter betydningen av det ordet vi trenger (overordnet begrep) På denne måten kan man si ordet kjøretøy hvis man ikke finner ordet trikk. Betydningen er ikke helt den samme men det blir lettere å gjette det nøyaktige ordet. Dessuten kan det være at når man sier det overordnede begrepet så kommer man på det ordet man egentlig ville si.

I denne øvelsen skal du øve på overordnede begreper og synonymer. Alle bøyningsformene til ordet skal det settes tegn til.

Jobb i små grupper. Diskuter og skriv ned de overordnede begrepene og andre substantiv som betyr det samme eller nesten det samme som grunnbegrepet i tabellen. Hva skal dere gjøre når tegnspråkleksikonet mangler tegn for det overordnede begrepet eller synonymene?

GRUNNBEGREP	**OVERORDNET BEGREP** *Kan finnes eller mangler*	**SYNONYMBEGREP** *Kan finnes ett, flere eller ingen*
Bjørn *Blad* *Bord* *Bukse* *Barnehage* *Fjær* *Fly* *Hals* *Gate* *Indianer* *Hekk* *Kaffe* *Saltomortale* *Saus* *Trompet*	*Dyr*	*Bamse*

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	**HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?**

Hjemmeoppgave

1. Se tilbake på notatene dine fra dagens møte og øv på det du har notert.
2. Pugg dagens øvelser mange ganger for å få automatikk inn i hendene.
3. Lær den barneboken du har valgt så du kan tegnene utenat og raskt. Du skal bøye substantivene i teksten.

Øv på å lese med innlevelse. Øv deg på å utnytte tegnenes mulighet for å bruke rommet for å tydeliggjøre innholdet i ordet.

Denne boken valgte jeg:

Noter hjemme de nye tegnene du har lært i boken.

KURSMØTE 3

– med fokus på konjunksjoner

TID: 3 TIMER

Målet er at du skal få:

- ✓ ferdigheter i bruke metoden tegnsatt norsk i samtaler, høytlesing og avlesing.
- ✓ Innsikt om konjunksjoner og subjunksjoner.
- ✓ Økt ordforråd av konjunksjoner.
- ✓ Strategier for hva du skal gjøre når tale/skrift har konjunksjoner som mangler i tegnspråkleksikonet.

TID	PLAN
	SAMTALE *I smågrupper øver du på å samtale om de bøkene dere har lest*
	HØYT- OG AVLESING *Du trener på å lese en tekst høyt med innlevelse og å avlese en annens opplesning.*
	PP: INNLEDNING TIL MØTETS TEMA *konjunksjoner*
	ORDFORRÅD *Du øver konjunksjoner*
	ØVELSE MED SETNINGER *Du øver på setninger med konjunksjoner og subjunksjoner*
	STRATEGIER *Dere diskuterer hva dere skal gjøre når tegnspråkordboken mangler en tilsvarende talt/skrevet konjunksjon*
	HJEMMEOPPGAVE *Dere bestemmer hva som skal øves på til neste møte*

ETT SKRITT *foran*

Konjunksjoner & Subjunksjoner

ord som binder sammen ord , fraser og setninger

…OG maur OG biller

OG fluer MEN ikke …

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 2

ETT SKRITT *foran*

Konjunksjoner

Hvordan bruker man tegn?

..både maur og fluer..

De fleste er enkle f. eks.

og, for, eller, men, så

Noen er sammensatte

både – og

hverken – eller

enten – eller

såvel - som

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 3

ETT SKRITT *foran*

Konjunksjoner samordner ord og setninger

Hvordan bruker man tegn?

..fordi mauren har..

at	ettersom
om	siden
selv om	som
når	innen

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Konjunksjoner har ulike funksjoner

Hvordan bruker man tegn?

.. mauren eller fluen..

Sammenbinder	*og samt*
Skiller	*eller*
Motsetning	*uten, selv om*
Forklarer	*fordi for*

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Subjunksjoner innleder bisetninger

Hvordan bruker man tegn?

..innen mauren stikker..

at	dersom
om	fordi
siden	hvis
når	som
idet	da

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

Subjunksjoner tydeliggjør ulike relasjoner

Hvordan bruker man tegn?

..fort selv om den er liten..

Årsak	*fordi at ettersom*
Betingelse	*om, dersom*
Tid	*når*
Hensikt	*derfor, for at*
Innrømmelse	*selv om på tross av*
Sammenlikning	*enn*

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 7

ETT SKRITT *foran*

Konjunksjoner er nyttige

man kan

...som har seks ben og… og… og

- skape lange setninger
- presisere innhold

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 8

Samtale

To personer danner en liten gruppe. Oppgaven er at dere skal samtale om de bøkene dere har lest. Det er derfor en fordel om du danner par med en som har lest en annen bok enn deg selv. Dere skal sette tegn til alle ordene dere sier.

Nå har dere også øvd på substantivbøyinger – bruk dem!

Tenk på at det er en samtale dere fører. Det betyr at begge skal ha like stor plass i samtalen. Begge skal få mulighet til å stille spørsmål og gi svar, men også til å utvikle samtaleemnet utover de forlagene til spørsmål dere får nedenfor.

Forslag til spørsmål som kan holde samtalen i gang:

- Hvilken bok har du lest?
- Hva heter forfatteren?
- Hva handlet boken om? Gjenfortell handlingen!
- Hva synes ditt barn/du om boken?
- Vil du anbefale boken til et annet barn? Hvorfor det?

Reflekter og noter:

Hva trenger du å øve mer på når det gjelder å føre en samtale?

Høytlesing og avlesing

To personer – A og B – sitter mot hverandre. Del på tiden og hold kontroll på klokken. Tempoet skal være høyt!

A begynner å lese fra sin bok. Lesing betyr STILLE tegnsetting (uten stemme), men med innlevelse og god prosodi. Dette betyr at mimikk, gester og kroppsspråk skal brukes for å understreke det viktigste eller bare for å avleserens interesse. Tenk spesielt på å tydeliggjøre alle preposisjonene i teksten.

B avleser.

Så bytter dere roller.

Reflekter over din høyt- og avlesning.

HØYTLESNING *Hva trenger du å øve mer på for at din høytlesing skal bli forstått?*	**AVLESNING** *Hva behøver du å øve mer på for å forstå en annens høytlesing?*

Ordforrådet

Gå gjennom listen med de 16 konjunksjonene fra de fem barnebøkene. Les raskt gjennom listen og marker de som du med sikkerhet vet at du ikke kan. Jobb hjemme med å lære deg tegnene.

Gjør tegnene først i kor sammen med kurslederen og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

1. at
2. både og
3. da
4. ettersom
5. eller
6. selv om
7. for – fordi
8. innen
9. med
10. mens
11. men
12. og
13. som
14. slik at
15. til og med
16. verken eller

Diskuter hva dere skal gjøre om dere mangler et spesielt tegn for konjunksjonene i tabellen. Noter i ruten under hvilken/hvilke strategier dere har bestemt dere for å bruke.

Øvelse Setninger med konjunksjoner

I denne øvelsen skal du skape ulike setninger ved hjelp av konjunksjoner. Bruk rammesetningene og bare bytt ut konjunksjonen. Sett tegn til alle ord og substantivbøyinger. Si ordene med tegn til i kor med kurslederen. Gjenta så mange ganger at hendene blir vant til det. Gjenta så mange ganger at det blir flyt i hendene.

Diskuter innholdet i hver setning. Kan alle konjunksjonene brukes i de to rammesetningene?

Rammesetninger:

1. Solen skinner *og* vannet er kaldt
2. Hun frøs *men* han skalv.

Bytt ut konjunksjonene med:

og for eller men så

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Øvelse Setninger med subjunksjoner

I denne øvelsen skal du skape ulike setninger ved hjelp av subjunksjoner. Bruk rammesetningene og bare bytt ut subjunksjonen. Sett tegn til alle ord og substantivbøyinger. Si ordene med tegn til i kor med kurslederen. Gjenta så mange ganger at hendene blir vant til det. Gjenta så mange ganger at det blir flyt i hendene.

Diskuter innholdet i hver setning. Kan alle subjunksjonene brukes i de to rammesetningene?

Rammesetninger:

1. Kalle gråter *når* han får godteri
2. Hun sovnet *når* hun kom hjem

Bytt ut subjunksjonene med:

hvis om dersom fordi siden som når idet da at

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Hjemmeoppgave

1. Se tilbake på notatene dine fra dagens møte og øv på det du har notert.
2. Pugg dagens øvelser mange ganger for å få automatikk inn i hendene.
3. Lær den barneboken du har valgt så du kan tegnene utenat og raskt. Du skal bøye substantivene i teksten.

Øv på å lese med innlevelse. Øv deg på å utnytte tegnenes mulighet for å bruke rommet for å tydeliggjøre innholdet i ordet.

Denne boken valgte jeg:

Noter hjemme de nye tegnene du har lært i boken.

KURSMØTE 4

– med fokus på adjektiv

TID: 3 TIMER

Målet er at du skal få:

- ✓ ferdigheter i bruke metoden tegnsatt norsk i samtaler, høytlesing og avlesing.
- ✓ Innsikt om adjektiv
- ✓ Økt ordforråd av adjektiver.
- ✓ Ferdigheter i å bøye adjektiver med tegn
- ✓ Strategier for hva du skal gjøre når tale/skrift har adjektiver som mangler i tegnspråkleksikonet.

TID	PLAN
	SAMTALE *I smågrupper øver du på å samtale om de bøkene dere har lest.*
	HØYT- OG AVLESING *Du trener på å lese en tekst høyt med innlevelse og å avlese en annens opplesning.*
	PP: INNLEDNING TIL MØTETS TEMA *adjektiver*
	ORDFORRÅD *Du øver på adjektiver.*
	ORDBØYNING *Du øver på å bøye adjektiv med tegn.*
	STRATEGIER *Dere diskuterer hva dere skal gjøre når tegnspråkordboken mangler et tilsvarende talt/skrevet adjektiv.*
	HJEMMEOPPGAVE *Dere bestemmer hva som skal øves på til neste møte.*

ETT SKRITT *foran*

Adjektiv

Ord som beskriver egenskaper hos substantiv

En stygg fisk
og
en glad gutt

ETT SKRITT *foran*

Adjektiv bøyes

Hvordan skal man bruke tegn?

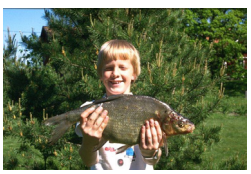

Den slimete fisken

En fin fyr
Et fint smil

En skarp finne
Flere skarpe finner

ETT SKRITT *foran*

Mange adjektiv kan gradbøyes

Hvordan skal man bruke tegn?

Fisken er størst

glad gladere gladest

stor større størst

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Noen adjektiv graderes slik

Hvordan skal man bruke tegn?

Det mest typiske bildet

spennende

mer spennende

mest spennende

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Noen adjektiv kan ikke gradbøyes

Hvordan skal man bruke tegn?

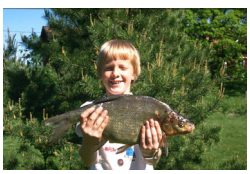

En passe stor fisk

blind døv ensom

evig stum levende

død full tom

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

Mange adjektiv er sammansatte

Hvordan skal man bruke tegn?

En superlykkelig fyr

is-kald farge-stark
grå-blå døds-trøtt
feil-fri gjennom-våt
kull-svart stein-død
kjempe-stor

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 7

ETT SKRITT *foran*

Mange adjektiv dannes slik

Hvordan skal man bruke tegn?

En prikk - ette fisk

barns-lig rust- en
sky - et u-redd
spar - som tyrk-isk

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 8

ETT SKRITT *foran*

Adjektiv er nyttige

Man kan

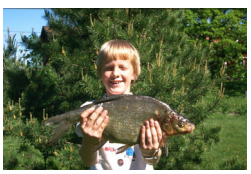

...en skinnende dag..

beskrive
egenskaper, tilstand

legge inn følelser
& vurderinger

gradere betydning

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 9

Samtale

To personer danner en liten gruppe. Oppgaven er at dere skal samtale om de bøkene dere har lest. Det er derfor en fordel om du danner par med en som har lest en annen bok enn deg selv. Dere skal sette tegn til alle ordene dere sier.

Tenk på at det er en samtale dere fører. Det betyr at begge skal ha like stor plass i samtalen. Begge skal få mulighet til å stille spørsmål og gi svar, men også til å utvikle samtaleemnet utover de forlagene til spørsmål dere får nedenfor.

Forslag til spørsmål som kan holde samtalen i gang:

- Hvilken bok har du lest?
- Hva heter forfatteren?
- Hva handlet boken om? Gjenfortell handlingen!
- Hva synes ditt barn/ du om boken?
- Vil du anbefale boken til et annet barn? Hvorfor det?

Reflekter og noter:

Hva trenger du å øve mer på når det gjelder å føre en samtale?

Høytlesing og avlesing

To personer – A og B – sitter mot hverandre. Del på tiden og hold kontroll på klokken. Tempoet skal være høyt!

A begynner å lese fra sin bok. Lesing betyr STILLE tegnsetting (uten stemme), men med innlevelse og god prosodi. Dette betyr at mimikk, gester og kroppsspråk skal brukes for å understreke det viktigste eller bare for å avleserens interesse.

B avleser.

Så bytter dere roller.

Reflekter over din høyt – og avlesning.

HØYTLESNING *Hva trenger du å øve mer på for at din høytlesing skal bli forstått?*	**AVLESNING** *Hva behøver du å øve mer på for å forstå en annens høytlesing?*

Ordforrådet

Gå gjennom listen med 78 adjektiv som finnes i de fem barnebøkene. Les raskt gjennom listen og marker de som du med sikkerhet vet at du ikke kan. Jobb hjemme med å lære deg tegnene.

Gjør tegnene først i kor sammen med kurslederen og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

1. bestemt
2. blå
3. bra bedre best
4. bred
5. brun
6. dyktig
7. egen
8. ensom
9. fantastisk
10. farlig
11. fast
12. fastbundet
13. feil
14. fin
15. forferdelig
16. fornøyd
17. fryktelig
18. full
19. gjerrig
20. glad
21. grønn
22. gul
23. hel
24. hvit
25. høy- høyeste
26. i stykker
27. klar
28. lang- lengre-lengst
29. lat
30. liten- små
31. lykkelig
32. lyst
33. mange
34. mulig
35. nervøs
36. neste
37. ny
38. nysgjerrig
39. nære- nærmere-nærmest
40. overrasket
41. pen
42. prektig
43. rar
44. redd
45. ren
46. rett
47. rullende
48. rød
49. sint
50. siste
51. skrøpelig
52. snill
53. snørrete
54. stille
55. stolt
56. stor- større- størst
57. stygg
58. sulten
59. sur
60. svak
61. syk
62. særskilt
63. tissetrengt
64. tom
65. trist
66. trygg
67. trøtt
68. tung
69. tykk
70. ulik
71. ulydig
72. urolig
73. vanlig
74. veldig
75. vennlig
76. vill
77. zoologisk
78. ødelagt

Ordbøying

I denne øvelsen skal du øve på å gradbøye adjektiver. Sett tegn til adjektivene ved å bruke mer og mest etter eller alternativt før adjektivet dvs.

Vakker Vakker + mer Vakker + mest

Alternativt

Vakker mer + vakker mest + vakker

Gjør først tegnene i kor med kurslederen, øv så i smågrupper og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo! Øv på å gradbøye alle adjektivene i ruten.

Pugg, pugg og pugg til bøyningsformene sitter i hendene.

sint bred dyktig dårlig farlig forferdelig glad rar trist
mulig liten nydelig redd snill stolt ødelagt tung vanlig

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Ordbøying

I denne øvelsen skal du øve på slike bøyinger av adjektivet som styres av deres hovedord – substantivet. Bøyningsendelsen av substantiv og adjektiv bokstaveres. Gjør først tegnene i kor med kurslederen, øv så i små grupper og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

Oppgaven er at du skal sette tegn til de 30 frasene som dannes ved å kombinere adjektiv og substantiv i følgende oppsett. Parentesene {} betyr at alle adjektivene innenfor parentesen skal kombineres med substantivet.

En { *bestemt* / *farlig* / *overrasket* / *nervøs* / *nysgjerrig* } lege

Den { *brune* / *ensomme* / *sultne* / *tissetrengte* / *ulydige* } politimannen

Et { *blått* / *rart* / *nydelig* / *skrukkete* / *tykt* } hus

Det { *faste* / *høye* / *rullende* / *lyse* / *lykkelige* } teppet

To { *brede* / *fantastiske* / *forstørrede* / *vanlige* / *sure* } pizzaer

De { *bra* / *vanskelige* / *skumle* / *fulle* / *underlige* } timene

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Hjemmeoppgave

1. Se tilbake på notatene dine fra dagens møte og øv på det du har notert.
2. Pugg dagens øvelser mange ganger for å få automatikk inn i hendene.
3. Lær den barneboken du har valgt så du kan tegnene utenat og raskt. Du skal bøye substantivene i teksten.

Øv på å lese med innlevelse. Øv deg på å utnytte tegnenes mulighet for å bruke rommet for å tydeliggjøre innholdet i ordet.

Denne boken valgte jeg:

Noter hjemme de nye tegnene du har lært i boken.

KURSMØTE 5

– med fokus på verb

TID: 3 TIMER

Målet er at du skal få:

- ✓ Ferdigheter i bruke metoden tegnsatt norsk høytlesing og avlesing.
- ✓ Innsikt om verb.
- ✓ Økt ordforråd av verb.
- ✓ Ferdigheter i å bøye verb med tegn.
- ✓ Strategier for hva du skal gjøre når tale/ skrift har verb som mangler i tegnspråkleksikonet.

TID	PLAN
	SAMTALE *I smågrupper øver du på å samtale om de bøkene dere har lest.*
	HØYT- OG AVLESING *Du trener på å lese en tekst høyt med innlevelse og å avlese en annens opplesning.*
	PP: INNLEDNING TIL MØTETS TEMA *Verb.*
	ORDFORRÅD *Du øver på verb.*
	ORDBØYNING *Du øver på å bøye verb med tegn.*
	HJELPEVERB *Du øver på setninger med hjelpeverb.*
	STRATEGIER *Dere diskuterer hva dere skal gjøre når tegnspråkordboken mangler et tilsvarende talt/skrevet verb.*
	HJEMMEOPPGAVE *Dere bestemmer hva som skal øves på til neste møte.*

Kursmøte 5
ETT SKRITT foran
Kursmøte 5
Verb

ETT SKRITT foran
Verb
ord som setter navn på en tilstand
Det som er
bo hete ligne eie
hate bety beundre
De er lykkelige
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
2

ETT SKRITT foran
Verb
ord som setter navn på hendelser
Det som skjer nå
dø få miste ramle
slukke gi tenne
Steinen faller i vannet
Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson
3

ETT SKRITT *foran*

Verb

ord som setter navn på prosesser

De står på stranden

Det som skjer under viss tid

reise tegne svømme fortelle
bygge drikke lese

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Verb kan dannes på ulike måter

hvordan skal man bruke tegn?

Han ill-skriker

Sport-e
Kjøl-ne
Spion-ere
Be-seire
Tulle-ringe
Øs-regne

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Verb kan være hjelpeverb

hvordan skal man bruke tegn?

Han bør kaste steinen senere

ha, ville, få, kunne
bli, skal, tørre/tore
skulle, burde, måtte

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

Verb kan bøyes

hvordan skal man bruke tegn?

Kast steinen!

han

kaster steinen
kastet
har kastet
hadde kastet
skal kaste

ETT SKRITT *foran*

Verb er nyttige

man kan beskrive

Handlinger som

- varer over tid
- forandres

Uten verb – ingen setning

ETT SKRITT *foran*

Verbbøyninger er nyttige

man kan nyansere betydning i

Tid
Mulighet
Nødvendighet
Vilje

Man kan lage språklige handlinger!

Samtale

To personer danner en liten gruppe. Oppgaven er at dere skal samtale om de bøkene dere har lest. Det er derfor en fordel om du danner par med en som har lest en annen bok enn deg selv. Dere skal sette tegn til alle ordene dere sier.

Tenk på at det er en samtale dere fører. Det betyr at begge skal ha like stor plass i samtalen. Begge skal få mulighet til å stille spørsmål og gi svar, men også til å utvikle samtaleemnet utover de forslagene til spørsmål dere får nedenfor.

Forslag til spørsmål som kan holde samtalen i gang:

- Hvilken bok har du lest?
- Hva heter forfatteren?
- Hva handlet boken om? Gjenfortell handlingen!
- Hva synes ditt barn/ du om boken?
- Vil du anbefale boken til et annet barn? Hvorfor det?

Reflekter og noter:

Hva trenger du å øve mer på når det gjelder å føre en samtale?

Høytlesing og avlesing

To personer – A og B – sitter mot hverandre. Del på tiden og hold kontroll på klokken. Tempoet skal være høyt!

A begynner å lese fra sin bok. Lesing betyr STILLE tegnsetting (uten stemme), men med innlevelse og god prosodi. Dette betyr at mimikk, gester og kroppsspråk skal brukes for å understreke det viktigste eller bare for å avleserens interesse. B avleser

Sett tegn til alle ord og substantiv og adjektivbøyninger.

Så bytter dere roller.

Reflekter over din høyt – og avlesning.

HØYTLESNING *Hva trenger du å øve mer på for at din høytlesing skal bli forstått?*	**AVLESNING** *Hva behøver du å øve mer på for å forstå en annens høytlesing?*

Ordforrådet

Gå gjennom listen over de 182 verbene som finnes i de fem barnebøkene. Les raskt gjennom listen og marker de som du med sikkerhet vet at du ikke kan. Jobb hjemme med å lære deg tegnene.

Gjør tegnene først i kor sammen med kurslederen og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

1. advare
2. anvende
3. arbeide
4. be- be om
5. begripe
6. begynne
7. beholde
8. behøve
9. bestemme
10. binde
11. blende –s
12. bli
13. bli (værende)
14. blåse
15. bo
16. bruke
17. bry- bry seg om
18. bytte
19. bære
20. bøye- bøye seg
21. dingle
22. dra
23. drikke
24. elske
25. feie
26. feire
27. finne på
28. finnes
29. flyte
30. forlate (la være igjen)
31. forstå
32. fortelle
33. fortsette
34. fundere
35. funke
36. fuske
37. fylle
38. følge
39. få
40. gjemme
41. gjette
42. gjøre
43. glemme
44. gnikke
45. gratulere
46. gråte
47. gå
48. ha
49. helle
50. hende
51. henge
52. hete
53. hilse
54. hjelpe
55. holde
56. hoppe
57. høre
58. håpe
59. kalle
60. kan
61. kaste opp
62. kjempe
63. kjenne- kjenne seg
64. kjøre
65. klappe
66. klare- klare seg
67. klatre
68. kle på seg
69. klippe
70. knuse
71. knyte
72. koble
73. komme
74. kontrollere
75. krype
76. la (tillate)
77. lage
78. lande
79. le
80. legge (seg)
81. leke
82. lete
83. ligge
84. lære (lære seg)

85. løsne
86. låne
87. låte
88. mate
89. melke
90. mene
91. mumle
92. må
93. måle
94. nappe
95. nyse
96. nå
97. ordne
98. orke
99. parkere
100. pipe
101. plukke
102. pusse
103. puste
104. putte
105. redde
106. regne
107. reise
108. reise seg
109. rekke (nå)
110. ringe
111. riste
112. rope
113. ruse
114. rykke
115. røre
116. savne
117. se
118. seile
119. sende
120. sette
121. si
122. sitte
123. sitte fast
124. skade
125. skal
126. skjelle
127. skrike
128. skrive
129. skru
130. skulle
131. skynde
132. skyte
133. slette
134. slippe
135. slukke
136. slå
137. smake
138. smelte
139. snurre
140. spenne
141. sprekke
142. springe
143. sprute
144. spørre
145. starte
146. stikke
147. stoppe
148. stryke
149. svare
150. sveipe
151. svelge
152. svinge
153. svømme
154. sykle
155. synes
156. ta vare på
157. tanke
158. tappe
159. telle
160. tenke
161. tisse
162. titte
163. treffe
164. trille
165. tro
166. trykke
167. tørke
168. undre
169. vaske
170. velte
171. vende
172. veve
173. vifte
174. vike
175. vil
176. vite
177. vokse
178. vri
179. våkne
180. ødelegge
181. ønske
182. åpne

Ordbøying

I denne øvelsen skal du bare på å bøye verbene i tid. Endelsene bokstaveres. Gjør først tegnene i kor med kurslederen, øv så i små grupper og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

”Puggeritual”: å rope – ropte – ropt

Bytt så ut verbet rope med følgende verb:

bli bøye feire følge gjøre ha helle klippe låne pusse
regne le smake stryke svinge sy trykke veie åpne

Hva trenger du å øve mer på?

Hjelpeverb

I denne øvelsen skal du øve på setninger med hjelpeverb. Verbenes og substantivenes endelser bokstaveres. Hjelpeverbene settes tegn til på den måten gruppen er blitt enige om. Gjør først tegnene i kor med kurslederen, øv så i små grupper og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo! Pugg, pugg og pugg og tren opp bevegelsen i hendene.

Parentesene {} i ruten nedenfor betyr at alle substantivene skal kombineres med alle verbene. Ordene i den siste kolonnen er forklaringer til betydningen i setningene. De ordene skal ikke tegnsettes.

Øv først politiet kjøper (kjøpte har kjøpt osv) pizza. Så bytter du ut politiet med bonden men fortsett med de andre ordene. Forsett å øve og trene til alle mulige kombinasjonene i tabellen er brukt opp.

	kjøper		*(nå)*
	kjøpte		*(i går)*
Politiet	*har kjøpt*	*pizza*	*(ferdig)*
Bonden	*skal kjøpe*	*medisin*	*(senere)*
Foreldrene	*skulle kjøpe*	*bringebær*	*(kanskje)*
Vennen	*vil kjøpe*	*is*	*(ønske)*
Tannlegen	*må kjøpe*	*kjøttsaus*	*(nødvendighet)*
	kan kjøpe		*(mulighet)*
	får kjøpe		*(tillatelse)*

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Strategi

I blant glemmer man ord akkurat når man trenger dem. Et knep kan da være å bruke et annet ord som betyr omtrent det samme som det ordet man egentlig hadde tenkt å bruke.

I denne øvelsen skal dere diskutere synonymer. Noter i tabellen. Hvilke strategier skal dere bruke når tegnspråket mangler tegn for synonymene eller dere ikke kan komme på dem?

Jobb i små grupper.

GRUNNBEGREP	SYNONYMER I TALESPRÅKET	SYNONYMER I TEGNSPRÅKET
Begripe *Bo* *Jukse* *Gå* *Tisse* *Lete* *Slå* *Starte* *Svare* *Tørke* *Elske*		

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Hjemmeoppgave

1. Se tilbake på notatene dine fra dagens møte og øv på det du har notert.
2. Pugg dagens øvelser mange ganger for å få automatikk inn i hendene.
3. Lær den barneboken du har valgt så du kan tegnene utenat og raskt. Du skal bøye verbene, substantivene og adjektivene i teksten.

Øv på å lese med innlevelse. Øv deg på å utnytte tegnenes mulighet for å bruke rommet for å tydeliggjøre innholdet i ordet.

Denne boken valgte jeg:

Noter hjemme de nye tegnene du har lært i boken.

KURSMØTE 6

– med fokus på adverb

TID: 3 TIMER

Målet er at du skal få:

- ✓ Ferdigheter i bruke metoden tegnsatt norsk i samtaler, høytlesing og avlesing.
- ✓ Innsikt om adverb.
- ✓ Økt ordforråd av adverb.
- ✓ Strategier for hva du skal gjøre når tale/skrift har adverb som mangler i tegnspråkleksikonet.

TID	PLAN
	SAMTALE *I smågrupper øver du på å samtale om de bøkene dere har lest.*
	HØYT- OG AVLESING *Du trener på å lese en tekst høyt med innlevelse og å avlese en annens opplesning.*
	PP: INNLEDNING TIL MØTETS TEMA *Adverb*
	ORDFORRÅD *Du øver på adverb.*
	SETNINGER MED ADVERB *Du øver på setninger med adverb.*
	STRATEGIER *Dere diskuterer hva dere skal gjøre når tegnspråkordboken mangler et tilsvarende talt/skrevet adverb.*
	HJEMMEOPPGAVE *Dere bestemmer hva som skal øves på til neste møte.*

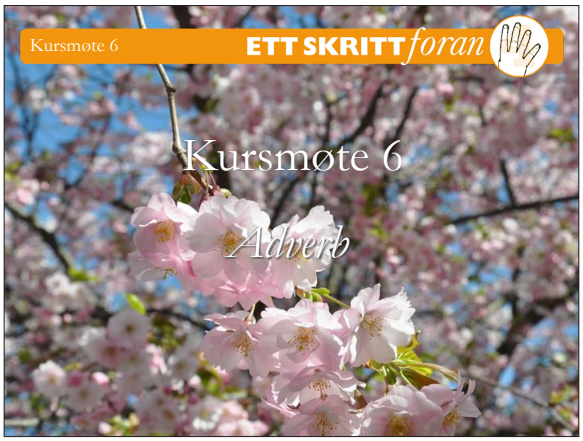

ETT SKRITT *foran*

Adverb

Ord som beskriver handlinger & andre egenskaper

De klatrer faktisk veldig bra

nok kanskje sikkert
faktiskt bare i alle
fall desverre akkurat
snarest enda altså

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 2

ETT SKRITT *foran*

Adverb beskriver tid

Hvordan skal man bruke tegn?

Idag klatrer de

nå forut timevis
iblant sjelden nylig straks
ofte alltid aldri
når?

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 3

ETT SKRITT *foran*

Adverb beskriver måter

Hvordan skal man bruke tegn?

De klatrer alltid!

ille parvis annerledes like

baklengs

hvordan?

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Adverb beskriver rom

Hvordan skal man bruke tegn?

De leker ute

her dit herfra

utenlands overallt

noensteds inne ut

hvor? hvorfra?

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Adverb beskriver grad

Hvordan skal man bruke tegn?

De leker veldig farlig

alldeles mye

ganske nesten

altfor bare

hvordan?

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

Adverb beskriver logisk relasjon

Hvordan skal man bruke tegn?

Derfor henger han etter armene

Også imidlertid
nemlig
alltså derfor
sikkert
dels…dels
hvorfor?

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 7

ETT SKRITT *foran*

Adverb bøyes ikke, men noen er graderbare

Hvordan skal man bruke tegn?

Han klatrer høyest

bra bedre best
gjerne heller helst
ille verre verst

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 8

ETT SKRITT *foran*

Adverb dannes på ulike måter

Hvordan skal man bruke tegn?

Nylig falt han ned

noen - steds
stykke - vis

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 9

ETT SKRITT *foran*

Adverb dannes på ulike måter

Hvordan skal man bruke tegn?

Han ser opp ned

hjemme - fra

oven - på

ut - ifra

hit - til

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 10

ETT SKRITT *foran*

Adverb er nyttige

Man kan

De ramler ikke ned

- beskrive hvordan noe gjøres
- få informasjon om handlinger
- fornekte omstendigheter ved handlinger

Ett skritt foran 4 © Iréne Johansson 11

Samtale

To personer danner en liten gruppe. Oppgaven er at dere skal samtale om de bøkene dere har lest. Det er derfor en fordel om du danner par med en som har lest en annen bok enn deg selv. Dere skal sette tegn til alle ordene dere sier, og bøye substantiv, verb og adjektiv.

Tenk på at det er en samtale dere fører. Det betyr at begge skal ha like stor plass i samtalen. Begge skal få mulighet til å stille spørsmål og gi svar, men også til å utvikle samtaleemnet utover de forlagene til spørsmål dere får nedenfor.

Forslag til spørsmål som kan holde samtalen i gang:

- Hvilken bok har du lest?
- Hva heter forfatteren?
- Hva handlet boken om? Gjenfortell handlingen!
- Hva synes ditt barn/ du om boken?
- Vil du anbefale boken til et annet barn? Hvorfor det?

Reflekter og noter:

Hva trenger du å øve mer på når det gjelder å føre en samtale?

Høytlesing og avlesing

To personer – A og B – sitter mot hverandre. Del på tiden og hold kontroll på klokken. Tempoet skal være høyt!

A begynner å lese fra sin bok. Lesing betyr STILLE tegnsetting (uten stemme), men med innlevelse og god prosodi. Dette betyr at mimikk, gester og kroppsspråk skal brukes for å understreke det viktigste eller bare for å avleserens interesse. B avleser.

Sett tegn til alle ord, substantivbøyninger, adjektivbøyninger og verbbøyninger.

Så bytter dere roller.

Reflekter over din høyt – og avlesning.

HØYTLESNING *Hva trenger du å øve mer på for at din høytlesing skal bli forstått?*	**AVLESNING** *Hva behøver du å øve mer på for å forstå en annens høytlesing?*

Ordforrådet

Gå gjennom listen over de 91 adverbene som finnes i de fem barnebøkene. Les raskt gjennom listen og marker de som du med sikkerhet vet at du ikke kan. Jobb hjemme med å lære deg tegnene.

Gjør tegnene først i kor sammen med kurslederen og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

1. akkurat nå- akkurat da
2. aldeles
3. aldri
4. allerede
5. alltid
6. allting
7. alltsammen
8. alt
9. baklengs
10. bare
11. da
12. der
13. derfor
14. direkte
15. dit
16. egentlig
17. en tll
18. enda- ennå
19. etterpå
20. ferdig
21. forsiktig
22. fort
23. forut
24. fram- ta fram
25. først
26. gøyalt
27. heller
28. helst
29. her
30. hvor
31. hvordan
32. i dag
33. i går
34. i sammen
35. i stedet for
36. i så fall
37. i vei
38. igjen
39. ikke
40. imot
41. især
42. kanskje
43. klart
44. langt
45. lenge
46. likt
47. mest
48. mitt
49. morsomt
50. mye
51. nei
52. nesten
53. noensinne
54. noensted
55. nok
56. nøye
57. nå
58. når
59. også
60. om hverandre
61. ondt
62. ordentlig
63. overalt
64. presis
65. på tide
66. rart
67. rett
68. riktig
69. rolig
70. rundt
71. samtidig
72. selvfølgelig
73. sent
74. siden
75. sikkert
76. sist
77. slutt
78. smart
79. snart
80. særlig
81. så
82. såklart
83. til og med
84. til sammen
85. tilbake
86. umiddelbart
87. vanskelig
88. vel
89. verst
90. videre
91. visst

Setninger med adverb

I både tale og skrift bruker vi adverbene ofte. Hvis vi plasserer adverbet først i setningen så hender det noe med rekkefølgen på ordene. I denne øvelsen øver du på setninger der adverbene står i ulike posisjoner.

Gjør tegnene først i kor med kurslederen. Gjenta så i smågrupper og hjemme så mange ganger at hendene blir vant til det.

Sett tegn til alle ordene. Husk å bøye substantivene, adjektivene og verbene. Egennavn bokstaveres.

1. Så ble hun stille og begynte å tenke.
2. Hvor skal du gå?
3. Derfor tok hun papir og blyant og skrev et langt brev.
4. Når blir det vinter egentlig?
5. Akkurat da hun hadde sagt det hørte hun at det kom noen i trappen.
6. Visst lengter du etter meg sa Fredrik.
7. Hvor lenge skal du sitte der?
8. Det kom noen i trappen igjen og det var onkel Knut.
9. Hvorfor har du skjegg?
10. Snart begynte det å skumre ute.
11. Nå hadde hun ikke noe mer å se på.
12. Hvor har du gjemt hemmeligheten?
13. i dag blir det denne genseren.
14. Hun hadde drømt om noe som hun ikke likte.
15. Det der er vel ikke noen gris, det er jo en hund.
16. Men så sa han ikke noe mer, ikke denne morgenen da han var så sur.
17. Det gjør du ikke!
18. Nei det er slett ikke nødvendig.
19. Jeg har da aldri sett på maken til tullete katt.

Reflekter og noter:

HVA VAR VANSKELIG I DENNE ØVELSEN?	HVA TRENGER DU Å ØVE MER PÅ?

Strategi

Hvis man ikke finner akkurat det ordet man trenger kan man velge ett som er nesten like bra. Derfor er det en bra strategi å også lære seg tegn for ord som betyr det samme eller nesten det samme (synonymer) men også ord som betyr akkurat det motsatte (antonymer). Noen ganger kan man bruke antonymer og sette dem sammen med ikke…. men….. for eksempel suppen er ikke varm men kald.

Diskuter adverbene i tabellen. Det kan finnes et, flere eller ingen synonymer eller antonymer til grunnbegrepene. Skriv inn de dere finner og bestem dere for hvordan de skal tegnsettes. Gjør tegnene i kor med kurslederen, øv så i smågrupper og øv enda mer hjemme. Hold et høyt tempo!

GRUNNBEGREPER	SYNONYMER	ANTONYMER
Alltid *Baklengs* *Bare* *Etterpå* *En til* *Fort* *Forsiktig* *Foran* *Igjen* *Rolig* *Nei* *Rett* *Morsomt* *Siden* *Vanskelig* *Til og med*	*Stadig*	*Aldri*

Hvilke strategier diskuterte dere?

Hjemmeoppgave

1. Se tilbake på notatene dine fra dagens møte og øv på det du har notert.
2. Pugg dagens øvelser mange ganger for å få automatikk inn i hendene.
3. Lær den barneboken du har valgt så du kan tegnene utenat og raskt. Du skal bøye adverb, verb og substantivene i teksten.

Øv på å lese med innlevelse. Øv deg på å utnytte tegnenes mulighet for å bruke rommet for å tydeliggjøre innholdet i ordet.

Denne boken valgte jeg:

Noter hjemme de nye tegnene du har lært i boken.

Notater

KURSMØTE 7

– med fokus på pronomen

TID: 3 TIMER

Målet er at du skal få:

- ✓ Ferdigheter i bruke metoden tegnsatt norsk i samtaler, høytlesing og avlesing.
- ✓ Innsikt om pronomen.
- ✓ Økt ordforråd av pronomen.
- ✓ Strategier for hva du skal gjøre når tale/ skrift har pronomen som mangler i tegnspråkleksikonet.

TID	PLAN
	SAMTALE *I smågrupper øver du på å samtale om de bøkene dere har lest.*
	HØYT- OG AVLESING *Du trener på å lese en tekst høyt med innlevelse og å avlese en annens opplesning.*
	PP: INNLEDNING TIL MØTETS TEMA *Pronomen.*
	ORDFORRÅD *Du øver på pronomen.*
	ORDBØYING *Du øver på bøye pronomen med tegn.*
	STRATEGIER *Dere diskuterer hva dere skal gjøre når tegnspråkordboken mangler et tilsvarende talt/skrevet pronomen.*
	HJEMMEOPPGAVE *Dere bestemmer hva som skal øves på til neste møte.*

ETT SKRITT *foran*

Pronomen

Ord i stedet for (pro) substantiv (nomen)

Peker ut den som snakker,
den man snakker med
og de man snakker om

Du og jeg

ETT SKRITT *foran*

Pronomen

Ord med begrenset egen betydning

Får sitt nøyaktige innhold
av sammenhengen

Hva betyr *de* ?

De spiser is

ETT SKRITT *foran*

Pronomen peker ut personer

Hvordan skal vi si det med tegn?

Hun spiser på hennes is

jeg meg min – du deg din
han ham hans
hun henne hennes

vi oss vår – de dem dere
– de dem deres

Ett skritt foran 4 © Irène Johansson 4

ETT SKRITT *foran*

Pronomen peker ut en motsetning

Hvordan skal vi si det med tegn?

Denne isen er best

den her
den der
denne

Ett skritt foran 4 © Irène Johansson 5

ETT SKRITT *foran*

Pronomen peker på subjektet

Hvordan skal vi si det med tegn?

Hun søler på seg

den som utførte handlingen
og ble utsatt for den

seg - sin

Ett skritt foran 4 © Irène Johansson 6

ETT SKRITT *foran*

Pronomen peker på gjensidighet

Hvordan skal vi si det med tegn?

De mater hverandre

hverandre

ETT SKRITT *foran*

Pronomen kan være spørrende

Hvordan skal vi si det med tegn?

Hvordan smaker isen?

Hvem?

Hvilken?

ETT SKRITT *foran*

Pronomen kan handle om mengde

Hvordan skal vi si det med tegn?

Beggge isene er gode

Alle

hver

noen

ETT SKRITT *foran*

Pronomen kan innlede bisetninger

Hvordan skal vi si det med tegn?

Som

Hun som er eldst kjøpte isen

Ett skritt foran 4 © Irène Johansson 10

ETT SKRITT *foran*

Pronomen er nyttige

Man kan

- Peke ut substantiv
- Knytte sammen setninger

Isen er rød. Den er god.

Ett skritt foran 4 © Irène Johansson 11

Samtale

To personer danner en liten gruppe. Oppgaven er at dere skal samtale om de bøkene dere har lest. Det er derfor en fordel om du danner par med en som har lest en annen bok enn deg selv. Dere skal sette tegn til alle ordene dere sier og bøye substantiv, adjektiv og verb.

Tenk på at det er en samtale dere fører. Det betyr at begge skal ha like stor plass i samtalen. Begge skal få mulighet til å stille spørsmål og gi svar, men også til å utvikle samtaleemnet utover de forlagene til spørsmål dere får nedenfor.

Forslag til spørsmål som kan holde samtalen i gang:

- Hvilken bok har du lest?
- Hva heter forfatteren?
- Hva handlet boken om? Gjenfortell handlingen!
- Hva synes ditt barn/ du om boken?
- Vil du anbefale boken til et annet barn? Hvorfor det?

Reflekter og noter:

Hva trenger du å øve mer på når det gjelder å føre en samtale?

Høytlesing og avlesing

To personer – A og B – sitter mot hverandre. Del på tiden og hold kontroll på klokken. Tempoet skal være høyt!

A begynner å lese fra sin bok. Lesing betyr STILLE tegnsetting (uten tale), men med innlevelse og god prosodi. Dette betyr at mimikk, gester og kroppsspråk skal brukes for å understreke det viktigste eller bare for å fange avleserens interesse. Du skal bøye substantiv, adjektiv og verb med tegn.

B avleser.

Så bytter dere roller.

Reflekter over din høyt – og avlesning.

HØYTLESNING *Hva trenger du å øve mer på for at din høytlesing skal bli forstått?*	**AVLESNING** *Hva behøver du å øve mer på for å forstå en annens høytlesing?*

Ordforrådet

Gå gjennom listen med de 24 pronomenene som finnes i de fem barnebøkene. Les ganske raskt og marker de du vet med sikkerhet at du ikke kan tegnet for. Jobb hjemme med å lære deg tegnene. Hold høyt tempo!

1. alle
2. andre
3. annen
4. de
5. deg
6. den her
7. deres
8. din
9. du
10. han
11. hans
12. henne
13. hun
14. ingen
15. jeg
16. man
17. meg
18. min
19. noen - noe
20. sin
21. selv
22. hver
23. hvilken
24. vår

Ordbøyinger

Gjør først tegn i kor med kurslederen, øv så i smågrupper og øv enda mer hjemme. Hold høyt tempo!

Pugg, pugg og tren opp bevegelsen i hendene.

Tegn for de personlige pronomene:

Jeg du vi dem de	i følge tegnordbøker
Han	gutt + peking
Hun	jente + peking
Min din vår deres	i følge tegnordbøker
Hans	gutt + flat hånd
Hennes	jente + flat hånd
Meg deg oss dere dem	i følge tegnordbøker
Ham	gutt + seg
Henne	jente + seg

Pugg følgende regler:

1. jeg – meg – min/ mitt / mine
2. du – deg – din / ditt / dine
3. han – ham – hans
4. hun – henne – hennes
5. vi – vår – vår / vårt / våre
6. de – sin – sitt / si / sine
7. dere - dens – deres

Hva trenger du å øve på mer?

Strategi

Når vi snakker og skriver bruker vi pronomen på en måte som peker tilbake på noe (et substantiv) som allerede er sagt. I denne øvelsen skal du øve på akkurat denne funksjonen hos pronomene.

Sett tegn til alle ord, bøy substantiv, adjektiv og verb. Gjør først tegn i kor med kurslederen, øv så i smågrupper og øv enda mer hjemme. Pugg, pugg, pugg og øv opp ferdigheten i hendene.

Det var en gang en butikk.

Den hadde to dører.

Deres farge var gul.

Den var ikke så tydelig.

Bytt ut ordet *deres* med *dens* i teksten til venstre.

Diskuter:
Hva hadde to dører? Hva hadde gul farge?
Hva var utydelig?

Det var en gang en jente.

Hun het Karin.

Hennes kinn var røde.

Vinden blåste ofte i hennes hår.

Det likte hun ikke.

Bytt ut ordet *hennes* mot *hans* og *det* mot *den* i teksten til venstre.

Diskuter:
Hvem het Karin? Hvem sine kinn gjaldt det? Hvem ble påvirket av vinden? Hva var det hun ikke likte?

Det var en gang en mann.

Han var veldig gammel.

Han hadde en sønn.

Han gav penger til en gutt.

Han takket ham.

Hans hår var helt hvitt.

Diskuter:
Hvem ga en penge til gutten?
Hvem takket hvem? Hvem sitt hår var hvitt?

Det var en gang en dame.

Hun hadde en ung datter.

Hun var vakker som en rose.

Hennes hud var helt rynkete.

Hun var gammel.

Diskuter:
Hvem var vakker, rynkete, gammel?

Det var en gang en mann med en krokodille.

Han bet den i foten.

Så bet han seg i foten.

Så bet den han i foten.

Så bet de i hverandres føtter.

Diskuter:
Hvem bet hvem? Hva er helt feil her?

Diskuter og noter! Hvilken strategi skal du bruke for å understreke denne funksjonen hos pronomene?

Hjemmeoppgave

1. Se tilbake på notatene dine fra dagens møte og øv på det du har notert.
2. Pugg dagens øvelser mange ganger for å få automatikk inn i hendene.
3. Lær den barneboken du har valgt så du kan tegnene utenat og raskt. Du skal bøye substantivene, adjektiv og verb i teksten.

Øv på å lese med innlevelse. Øv deg på å utnytte tegnenes mulighet for å bruke rommet for å tydeliggjøre innholdet i ordet.

Denne boken valgte jeg:

Noter hjemme de nye tegnene du har lært i boken.

KURSMØTE 8

– med fokus på evaluering og repetisjon

TID: 5 TIMER

TID	PLAN
	SAMTALE *Se tilbake til den første øvelsen på introduksjonsmøte. Har du oppnådd dine mål?*
	HØYTLESING *Du leser deler av en valgfri bok høyt med tegn. De andre i gruppen avleser. Dere diskuterer hvordan dere skal fortsette å utvikle høyt – og avlesing av tekster.*
	AVLESING *Du avleser alle de andre kursdeltagernes høytlesinger. Se også bakover i kursheftet ditt. Har du nådd det målet du satte deg? Gruppediskusjon om hvordan dere har utviklet dere i løpet av kurset.*
	ORDFORRÅDET *Se tilbake i kursheftet. Har du nådd det målet du satte deg? Gruppediskusjon om hvordan dere har utviklet dere i løpet av kurset og hvordan fortsettelsen kan bli. Hvordan skal dere opprettholde det dere har lært? Repeter ordbøyinger.*
	ORDBØYINGER *Se tilbake i kursheftet ditt. Har du nådd de målene du satte deg? Gruppediskusjon om hvordan dere har utviklet dere i løpet av kurset og hvordan fortsettelsen kan bli. Hvordan skal dere opprettholde det dere har lært? Repeter ordbøyinger.*
	STRATEGIER *Se tilbake i kursheftet ditt. Hvilke strategier kommer du til å bruke?*
	HANDLINGSPLAN *Dette er et viktig punkt for videre utvikling av din egen tegnbruk.*

HANDLINGSPLAN

Kartlegging: Hvordan ser tegnmiljøet rundt deg ut i dag? - Hvilken stimulans får du til å bruke tegn i hverdagen?

Mål: Hvilke mål setter du opp for din egen fortsatte tegnutvikling?

Tiltak: Hvordan skal målene oppnås?

Evaluering: Når skal du evaluere din handlingsplan?

Interessante kontakter og hjemmesider